

geografie

Ouderen en ruimte

Herstructurering in een vergrijzende wijk | Scootmobiel meer dan hulpmiddel | En verder: Stedelijk conflict in het Oosterpark | Maastricht en de Euregio Maas-Rijn | De bijzondere geografische ervaring | *Bosatlas van de energie* | *AppFurnace*: veldwerk per mobiel

Het Oosterpark: stedelijk conflict in een notendop

Stedelijke parken fungeren als achtertuin voor yuppen en gezinnen, hangplek voor alcoholisten, arena voor hardlopers en podium voor evenementen. In het Oosterpark in Amsterdam begint dat te wringen. En daar niet alleen.

Een wandeling door het Oosterpark levert bij mooi weer heel wisselende indrukken op. Binnenkomend via de ingang bij het OLVG-ziekenhuis tref je op het grote veld lachende, ontblote en drinkende studenten en yuppen. Je komt patiënten uit het ziekenhuis tegen, mensen die hun hond uitlaten, hardlopers, maar ook alcoholisten. Soms moet je halverwege rechtsom keren, omdat er podia gebouwd worden voor een van de vele evenementen die er plaatsvinden. Nog iets verder komt een sterke geur van verschaald bier je tegemoet.

Alcohol

Het Oosterpark kent namelijk al jaren een grote groep alcoholisten die bij de overdekte picknick-

tafels en op de bankjes in het park alcohol nuttigen. Geen rosé met ijs of ijskoude blikjes Heineken, maar halveliterblikken van een huismerk. Net als hoog opgeleide stedelingen voelen alcoholisten zich uitstekend thuis in het park. Maar volgens het Handvest Oosterpark (2009) van de Participatiegroep Oosterpark 'domineren zij een groot deel van het park en bederven zij de sfeer waardoor ander parkgebruik wordt verdrongen'. Deze bewonersgroep is jarenlang in overleg geweest met het stadsdeel om de alcoholisten-overlast te beperken. In augustus 2005 stelde het stadsdeel een alcoholverbod in rond de muziekkoepel en de ingang Linneausstraat/Eerste van Swindenstraat. In de rest van het park werd het alcoholgebruik vrijgelaten. Maar volgens

veiligheidscoördinator Armand Dongor van het stadsdeel Oost 'zijn die alcoholisten niet gek, ze gingen gewoon ergens anders in het park zitten en de overlast nam toe'. In het voorjaar van 2007 werd daarom een algeheel alcoholverbod ingesteld, met uitzondering van de speelweide, waar veel picknickers komen.

In de zomer van 2008 zaten ook de alcoholisten met hun blikken bier op de speelweide en nam de overlast verder toe. Ondanks bewonersprotesten werd besloten voorlopig niets aan de situatie te veranderen. Maar tijdens een tumultueuze raadsvergadering in mei 2009 werd het gedeeltelijke alcoholverbod in het Oosterpark per direct opgeheven. Want wie mocht daar nou wel alcohol nuttigen en wie niet? Volgens het stadsdeel moest het 'recreatieve' alcoholgebruik niet belemmerd worden, maar het nuttigen van alcohol door alcoholisten in het park wel. Kort door de bocht: de hoog opgeleide stedelingen uit Amsterdam-Oost waren van harte welkom om een glaasje rosé te komen drinken, de overlast veroorzakende alcoholisten niet.

Populair

De toenemende populariteit van het Oosterpark past in een bredere trend, zoals ook blijkt uit het Grote Groenonderzoek van de Dienst Ruimtelijke Ordening en de Dienst Onderzoek en Statistiek van de gemeente Amsterdam, naar het gebruik van groen in en rond de stad. Het werd voor het eerst gehouden in 1996 en herhaald in 2008. Het derde Grote Groenonderzoek (2009) laat zien dat het parkbezoek in Amsterdam de afgelopen jaren explosief gegroeid is. Niet alleen bezoeken meer Amsterdammers het park, ze doen dat ook veel vaker. Dat komt vooral door het grote aantal hoog opgeleiden in Amsterdam, vaak met kinderen, die de stad steeds meer waarderen als een plek om hun vrije tijd door te brengen.

Dit veranderende recreatiegedrag is terug te zien in stadsparken waar traditionele activiteiten als wandelen, zonnen, zitten en fietsen afnemen, en activiteiten als joggen, lunchen, picknicken, maar ook lezen, studeren en werken toenemen. In het Oosterpark wordt dit nieuwe gebruik bijvoorbeeld gestimuleerd door het gratis aanbieden van WiFi.

Het Grote Groenonderzoek concludeert dat 'stadsparken de plekken zijn waar Amsterdammers zich stedeling kunnen voelen en zich als stedeling kunnen etaleren'.

Stadsbewoners kijken graag en worden graag

Hogeropgeleide Amsterdammers met kinderen gebruiken het Oosterpark als achtertuin om te barbecuen – hier op de speelweide.

FOTO: KATHARINA BIRKENBACH

bekeken door andere stadsbewoners. Maar al die gebruikers leggen andere claims op de ruimte. En dat geeft wrijving.

Appelsap

Het Oosterpark biedt al jaren ruimte aan het Holland Festival, het Roots-festival en het Ketikoti ter herdenking van de slavernij. Recente evenementen zijn echter van een andere orde; een deel van het park wordt afgesloten voor betalende bezoekers. Tijdens Koninginnedag werd het dancefestival Loveland georganiseerd om de drukte meer over Amsterdam te verspreiden. Muziekfestival Appelsap, dat sinds 2000 in het park wordt georganiseerd, trok in 2012 7000 bezoekers en had acts verspreid over drie podia. In de laatste editie was het grootste deel van het Oosterpark vijf dagen dicht vanwege de opbouw. Ook werd er voor het eerst entree gevraagd.

Het stadsdeel Amsterdam Oost breekt in haar evenementenbeleidsnota een lans voor grote festivals in parken, want 'het laat het stadsdeel bruisen'. Maar niet iedereen is daar even

blij mee. Participatiegroep Oosterpark kwam in opstand tegen de afsluiting van het park voor het muziekfestival Appelsap. Behalve de toegankelijkheid waren geluidsoverlast, vervuiling en aantasting van het groen in het park punten van zorg voor de bewonersgroep.

Op een bijeenkomst van het stadsdeel in september 2012 liep het storm. De organisatoren van Appelsap namen aan het begin van de avond nog foto's van de bewoners met hun spandoeken en protestuitingen, maar aan het einde van de avond was de stemming omgeslagen. De stadsdeelraad besloot de bewonersprotesten serieus te nemen. 'Entree heffen voor een park gaat te ver', stelde de PvdA. De organisatie van Appelsap zette een petitie op Facebook en leverde 3000 handtekeningen in van festivalbezoekers die het feest niet uit het Oosterpark wilden zien vertrekken. Uiteindelijk werd besloten dat slechts één afgesloten festival in 2013 in het park mag plaatsvinden, maar op kleinere schaal. En dat het park tijdens het festival veel toegankelijker wordt door geen of veel minder ingangen van het park af te sluiten.

Hiermee was de kous echter nog niet af. Terwijl iedereen had verwacht dat alleen Appelsap een aanvraag zou doen, klopte begin 2013 ook het Roots-festival aan. Een loting zou uitsluitel moeten brengen. Wederom zwichtte de gemeenteraad: in 2013 wordt voor beide festivals een ontheffing verleend.

Voor de opbouw van het muziekfestival in 2012 was een groot deel van het park vijf dagen dicht

Eerste grote park in Amsterdam

Het Oosterpark was het eerste grote park dat de gemeente Amsterdam aanlegde (1891). Eerdere gemeenteparken, zoals het Sarphatipark, waren veel kleiner. Andere waren het resultaat van privé-initiatief, bijvoorbeeld het Vondelpark. Het Oosterpark is ongeveer 12 hectare groot en ligt in de Oosterparkbuurt in Amsterdam-Oost. Het is ontworpen door Leonard Anthony Springer in de Engelse landschapsstijl. Opvallend zijn de slingerende grote vijver met een eilandje in het midden en diverse gedenktekens zoals het Nationaal Slavernijmonument en de Schreeuw, ter nagedachtenis aan regisseur en opiniemaker Theo van Gogh. Het monument staat vlakbij de plek waar Van Gogh op 2 november 2004 door Mohammed Bouyeri werd vermoord.

De kwestie rond Appelsap staat voor een bredere discussie over de rol van openbare ruimte in de stad. De voorstanders van Appelsap stellen dat het een van de weinige festivals is die ook allochtone jongeren aantrekt, en daardoor goed aansluit bij de omliggende buurten, die een behoorlijk gemengde bevolking kennen. De tegenstanders benadrukken de openbaarheid van het park en de overlast voor omwonenden. Het organiseren van besloten festivals voelt voor hen als het afsluiten van hun achtertuin. De ruimteclaims op het park zijn zo sterk dat het lastig is iedereen tevreden te stellen. Een park heeft niet alleen een recreatieve functie voor de buurtbewoners, maar ook een consumptieve functie. Het Oosterpark wordt zowel gebruikt voor het letterlijk consumeren van alcohol op vrijwel alle zomerdagen als voor het figuurlijk consumeren van een

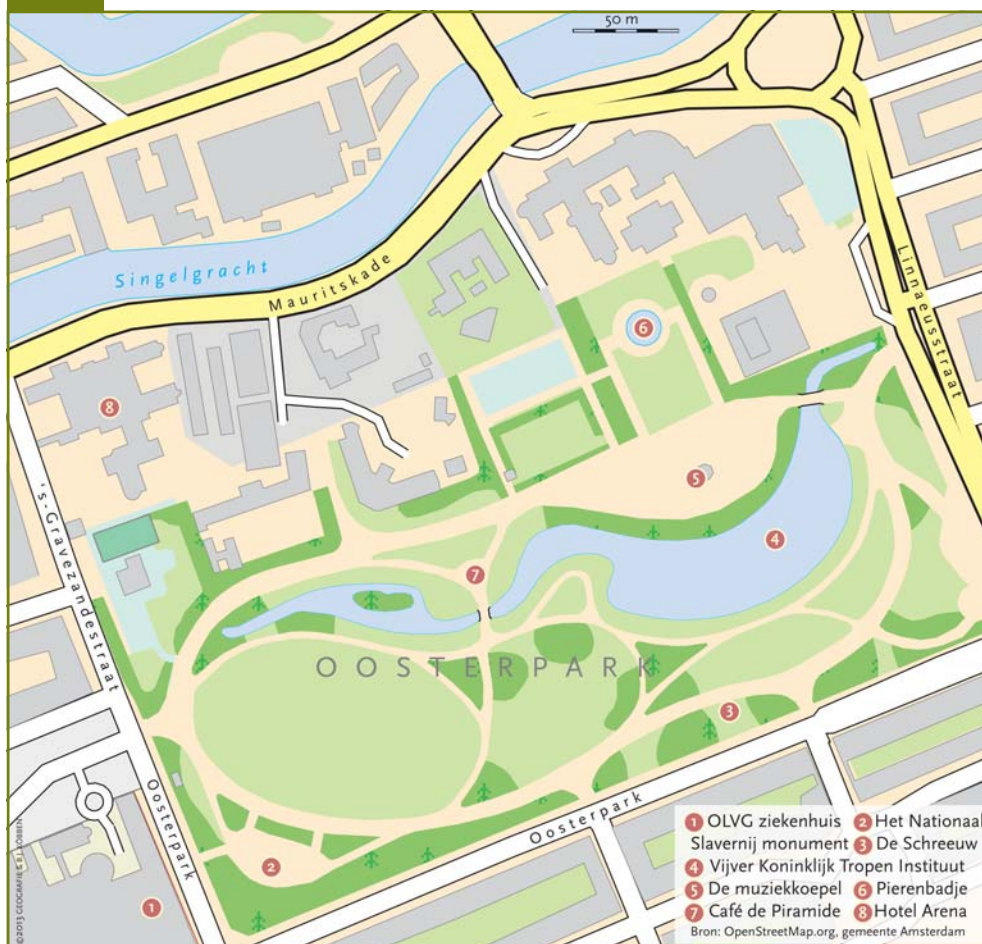
belevenis tijdens de festivals. De buurtbewoners die in actie komen, zien vooral de problemen die de alcoholisten in 'hun' park veroorzaken. Maar een alcoholverbod lost het probleem niet op; het verplaatst het hoogstens naar een ander park of naar de omliggende buurten. Een typische NIMBY-kwestie (*Not In My Backyard*). Veiligheidscoördinator Armand Dongor herinnert zich nog goed wat er gebeurde toen het algehele alcoholverbod werd ingevoerd in het Oosterpark: 'Mensen gingen in portieken en op bankjes in de buurt hangen; het werd een zwerversprobleem'. Waar vroeger genoeg ruimte was om de verschillende claims op te vangen, ontstaan nu conflicten. Het Oosterpark is hier een pregnant voorbeeld van.

Verdubbeling

De gemeente Amsterdam en het stadsdeel Oost willen de druk op het Oosterpark verlichten met een even simpele als logische oplossing. Onder de noemer 'Verdubbeling Oosterpark' wordt het park bijna twee keer zo groot door het noordelijke deel ook bij het park te betrekken. De daar aanwezige gebouwen, zoals het Tropenmuseum, de Universiteit van Amsterdam en hotel Arena, komen hierdoor in het park te liggen. Het plan benoemt drie thema's voor het Oosterpark: cultuur, sport en ontspanning. Daarmee sluit het goed aan bij de wensen van de hoogopgeleide stedeling. Maar hoe zit het met de andere claims? De vraag blijft wat een park primair zou moeten zijn anno 2013. Een rustige, groene oase te midden van alle stedelijke hectiek, of een locatie voor vermaak, een aanvulling op de stedelijke hectiek? En van wie is het park eigenlijk? Alcoholisten, festivalgangers, omwonenden, allemaal leggen ze een valide claim op de schaarse ruimte van het park. Armand Dongor verwijst naar het Bryant Park in New York. 'Daar waren eerst ook veel alcoholisten, maar met de nieuwe horeca voelden die alcoholisten zich daar helemaal niet meer thuis. Ik denk dat er in het Oosterpark ook zoiets gaat gebeuren.'

De Participatiegroep Oosterpark is inmiddels ter ziele, maar het stadsdeel zal moeten blijven laveren tussen conflicterende belangen. Bewoners zijn bezig een Vereniging Vrienden van het Oosterpark op te richten, die zich bekommert om de buurtfunctie van het park en het belang van rust en natuur in de drukke stad. *Never a dull moment* in het Oosterpark. •

Het Oosterpark met noordelijke uitbreiding

***Geografie* is hét tijdschrift over
actuele ruimtelijke vraagstukken**

**Word lid van het KNAG
en ontvang *Geografie*
9 keer per jaar, 48 bladzijden dik**

Kijk op www.geografie.nl